

Dějiny Balkánu z lingvistického hlediska

III. – Dějiny Balkánu od přelomu
letopočtu do vrcholného středověku

Starověk našeho letopočtu (0 n. l. – 476 n. l.)

- ▶ V době římské nadvlády celé území Balkánu zahrnuto do římské správy. Poslední byla včleněno Odryské království v roce 46 n. l., za Dunajem pak Dácie v roce 106 n. l.
- ▶ Vybudovány silnice spojující města a pevnosti, v Podunají přítomny římské legie.
- ▶ Balkán rozdělen do několika provincií, (Moesie, Ilyrie, Hellada, Thrákie, Dákie) centrální mocí kontrolovány hlavně komunikační, správní, obchodní a vojenské lokality a dále úrodné nížiny. Kontrolována i místa těžby rud (v Dácii, Moesii).
- ▶ Jazyky – latina, řečtina, paleobalkánské jazyky.
- ▶ Závěr starověku ve znamení germánských válek a stěhování národů. Na přelomu středověku Balkán osídlen slovanskými kmeny.

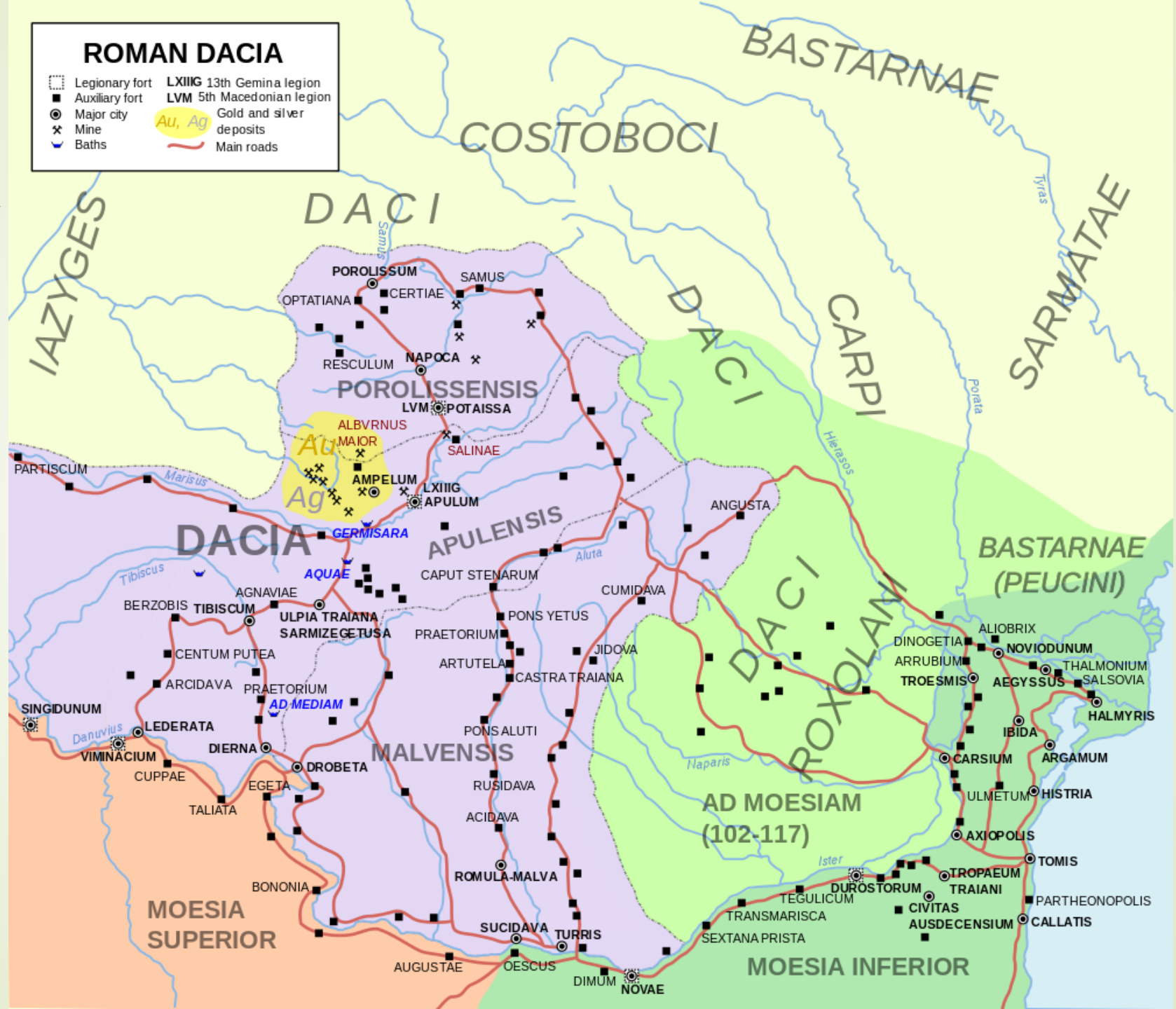

Roman Balkans in the 4th century

ROMAN DACIA

- Legionary fort
- Auxiliary fort
- Major city
- ✕ Mine
- ♨ Baths
- LXIII 13th Gemina legion
- LVM 5th Macedonian legion
- Au, Ag Gold and silver deposits
- Main roads

Starověk našeho letopočtu (0 n. l. – 476 n. l.)

- ▶ Až do krize 3. století byl Balkán stabilní součástí impéria. Pocházelo odtud několik císařů.
- ▶ Romanizace – proces pořimšťování území či obyvatelstva. Odehrával se jednak přistěhováním Římanů do provincií, jednak přijetím římské kultury místními obyvateli.
- ▶ Na Balkáně obzvláště silná na pobřeží Jaderského moře a v Dákii. Tzv. vulgární latina přistěhovalců se mění díky odloučení a kontaktu s místními jazyky.
- ▶ V době Římské říše přítomnost správního aparátu zajišťuje kontakt místních mluvčích latiny se spisovným jazykem. Po rozpadu místní správy se z místní latiny začínají vydělovat jednotlivé jazyky.
- ▶ Hory, močály a další nepřístupná místa byla ponechána původnímu obyvatelstvu.
- ▶ Obecně – sever pod vlivem latiny, na jihu a na pobřeží stále silný vliv řecké kultury. Rozhraní mezi nimi – Jirečkova linie.

Starověk našeho letopočtu (0 n. l. – 476 n. l.)

- Krize třetího století přinesla oslabení římské moci. Balkán drancován vpády germánských, skythských, dáckých, později i hunských kmenů.
- Nájezdníci Balkán pustoší, ale téměř se zde neusazují. Výjimkou jsou Góthové a Skythové v Thrákii. I jejich osídlení ale trvá krátce – jsou buď asimilováni, nebo záhy odcházejí.
- 330 n. l. založena Konstantinopol na místě původní řecké kolonie Byzantion (dnešní Istanbul). Město se záhy stává hlavním městem říše – má blíže k ohroženým hranicím, než Řím, lepší poloha i pro obchod.
- Posilování řeckého prvku v říši. Ta je stále ještě formálně vzato jednotná, římská (4. a 5. stol.), ve skutečnosti dochází k rozdělení na západní a východní část. Roku 395 je ze správních důvodů rozdělena mezi dva císaře Arcadia na východě a Honoria na západě. Balkán rozdělen také.
- Roku 476 n. l. je na v Římě sesazen poslední západní císař Romulus Augustulus. Insignie císařské moci jsou zaslány do Konstantinopole. Západořímská říše tím končí a začíná středověk (novodobé vymezení).

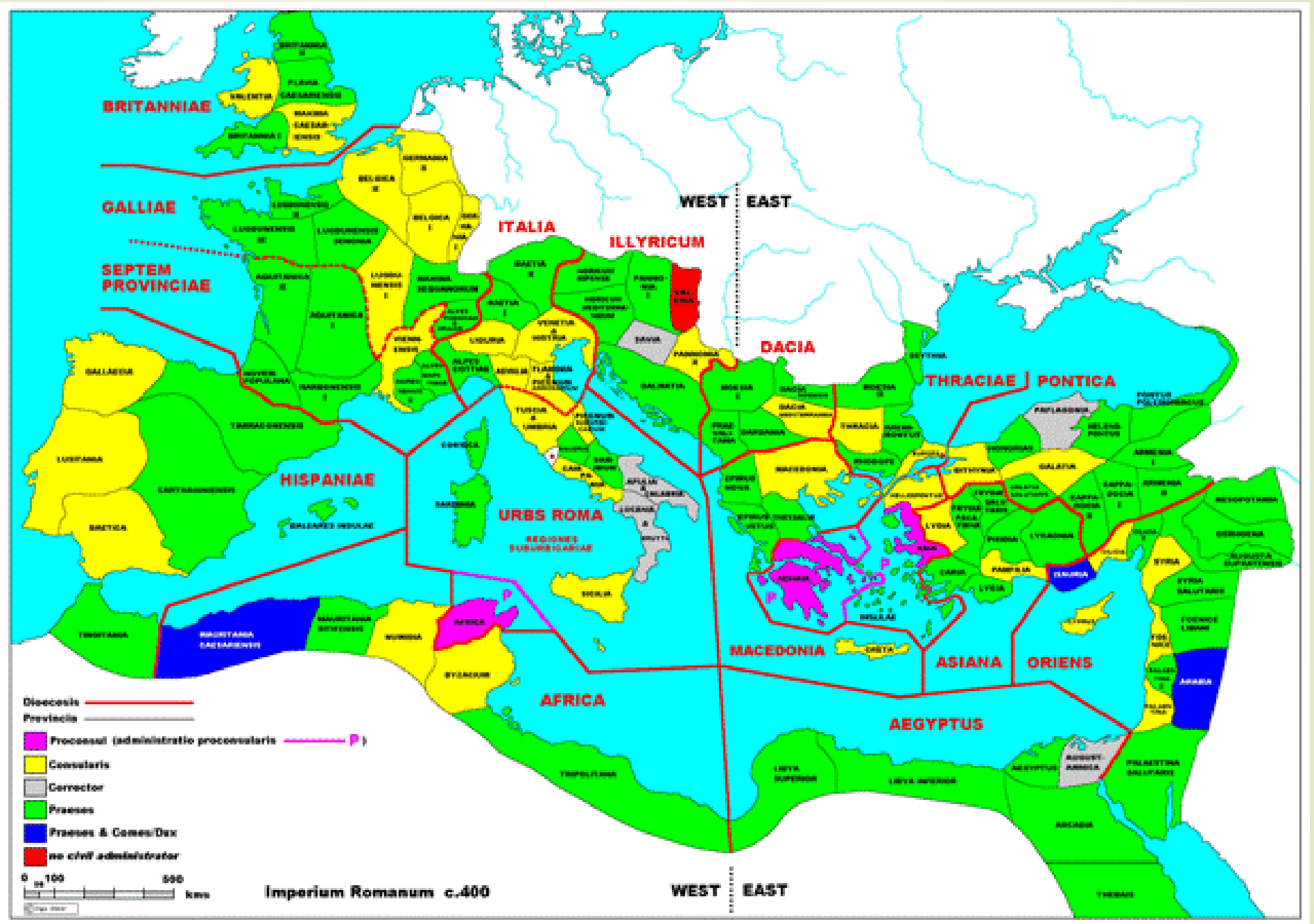

Balkans c. 400 AD

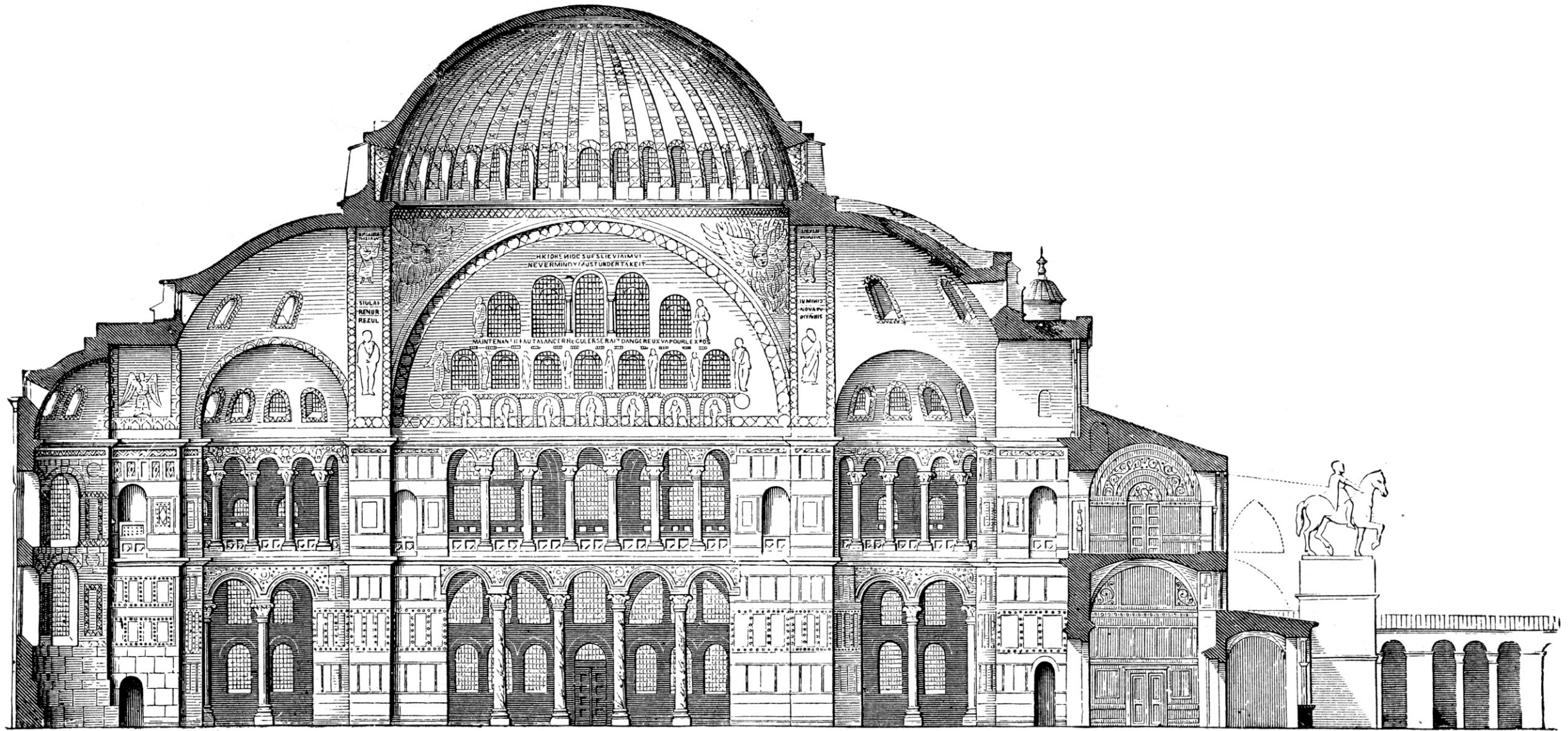
Sea of Marmara

Golden Horn

Bosphorus

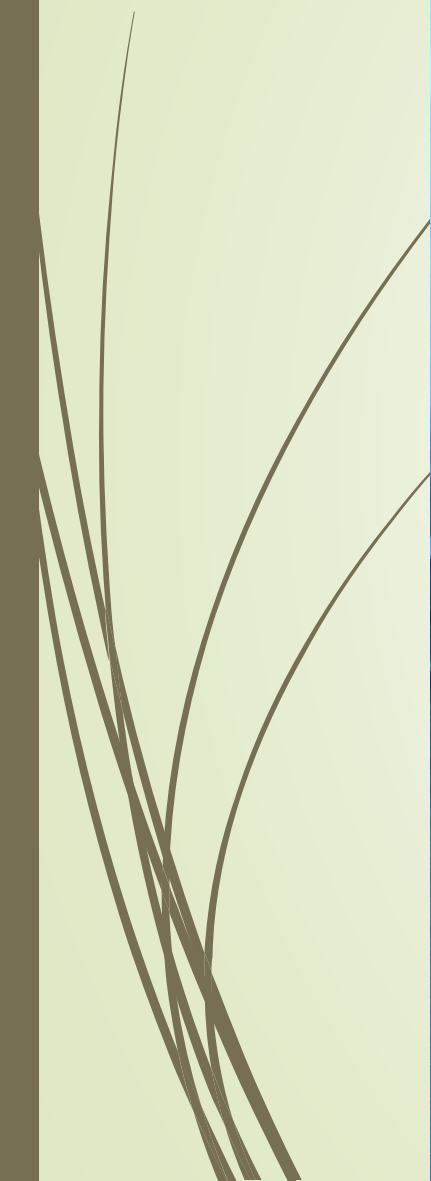

Středověk (476 – 1453)

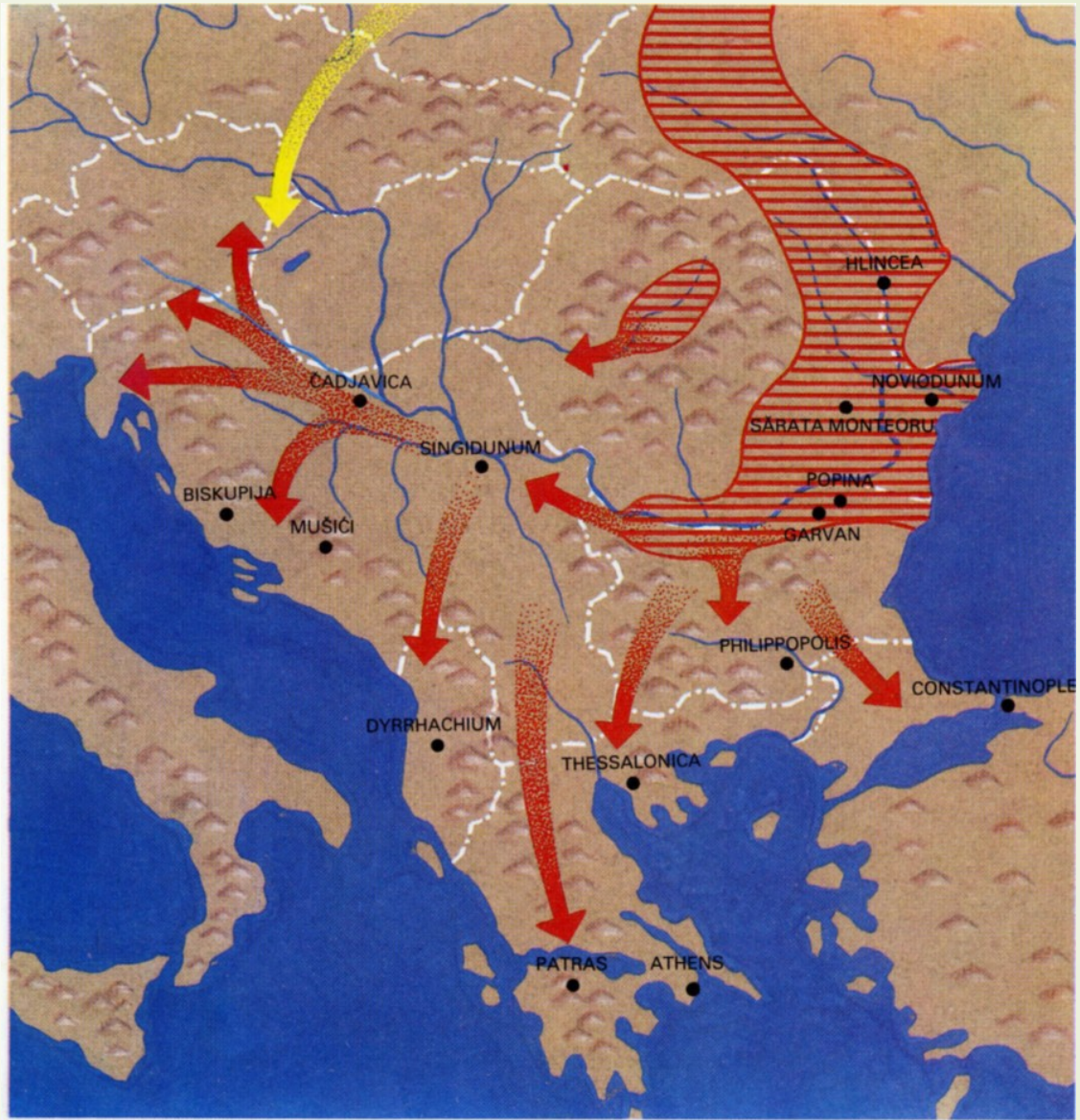
- Hlavní mocenský faktor na Balkáně byla po většinu této doby Byzanc (východořímská říše).
- Výrazné etnické, kulturní, náboženské i společenské proměny – stěhování národů, rozrůznění křesťanských vyznání, ustanovení samostatných balkánských států, vpády Turků a příchod Islámu.
- Stěhování národů – začátek díky hunské invazi do východní Evropy na konci 4. stol. Vpády Hunů a Gótů na Balkán od 4. století odráženy. Od 6. století nástup Slovanů.
- Slované – indoevropské etnikum původem z dnešní Ukrajiny, Běloruska a západního Polska.
- Etnogeneze během doby bronzové a železné. Dvě velké raněstředověké větve – Sklaveni a Antové. Sklaveni předkové dnešních jižních Slovanů.
- Postupují proti toku Dunaje, přes Dácii, ale i ze severozápadu, z alpského předhůří.

Languages

- Romance
- Greek
- Slavic
- Germanic
- Iranian
- Other IE branches
- Turkish

Settlement in the 6th century

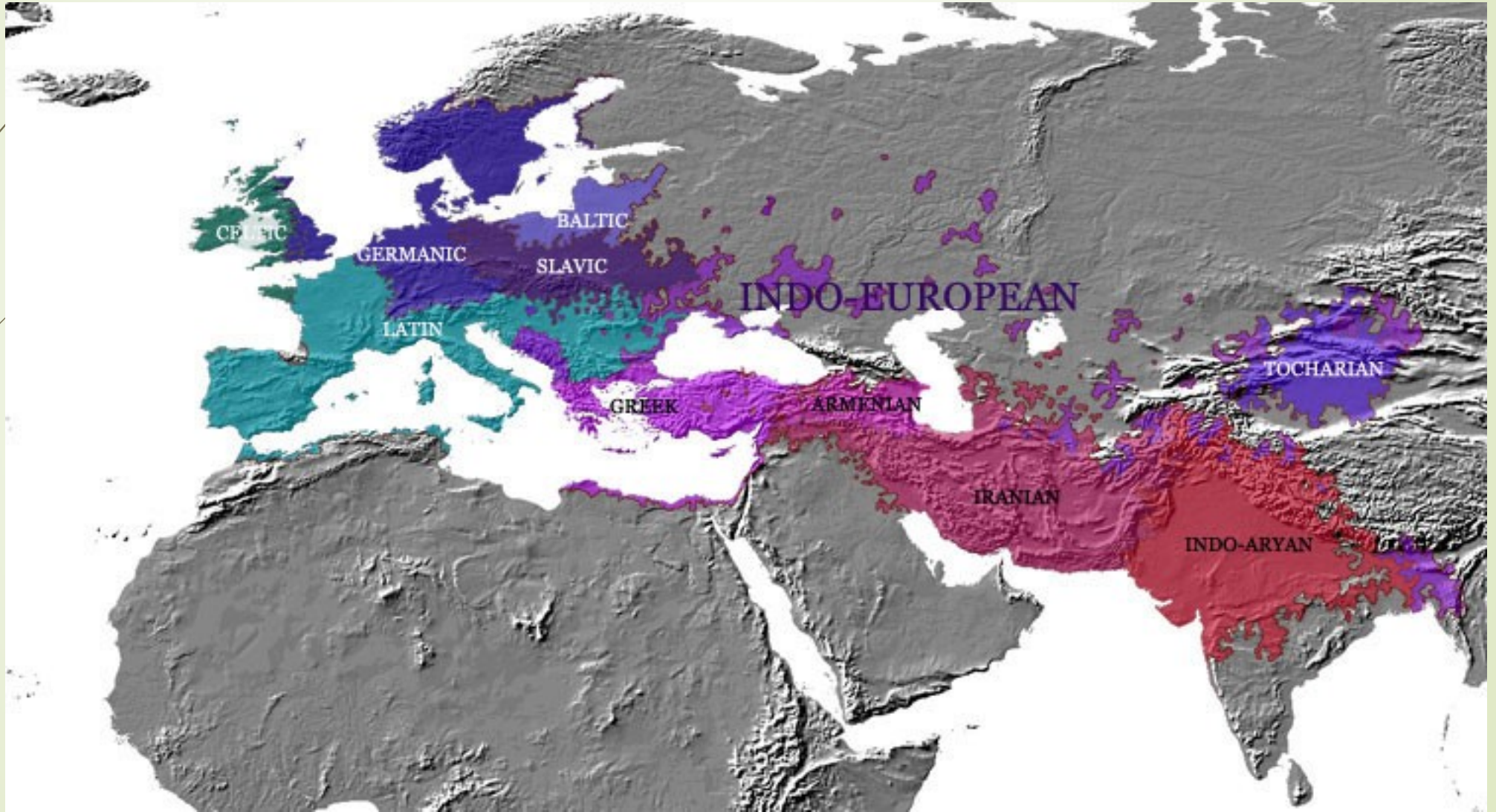
The arrival of the Croats

Expansion in the 7th century

**Slavic tribes
in VII-IX century**

- West slavic
- East slavic
- South slavic
- Brown are neighboring tribes

Středověk (476 – 1453)

- ▶ Slovanská invaze přivádí natrvalo na Balkán nové etnikum – poprvé od etnogeneze paleobalkánských národů.
- ▶ Slované záhy (v 7. stol.) následováni Avary – turkickým národem z východoevropských stepí. Chovatelé koní a dobytka, výrazní vyspělým válečnictvím.
- ▶ V Panonii tvoří tzv. kaganát, podmaňují si místní Slovany a podnikají společně útoky na Byzanc. Roku 626 oblehnou Konstantinopol, ale jsou poraženi.
- ▶ Avarská moc se po století zmenšuje a rozpadá, a to i pod vlivem povstání Slovanů (Sámův kmenový svaz). Poslední zbytky Avarů poraženy a asimilovány v 9. století.
- ▶ Na Balkáně mají Avari vliv v Podunají a Chorvatsku. Jinde jsou Slované ponecháni sami sobě, usídlují se spíše v nížinách a narážejí na domorodé obyvatelstvo.

1. Славянин, вооруженный дротиками и щитом, плетеным из тростника.
2. Славянин, вооруженный луком, стрелами, ножом.
3. Военный вождь, вооруженный топором, длинным ножом, плетеным из бересты щитом, с сигнальным рогом.
4. Женщина-воин, вооруженная копьем.
5. Щит, сплетенный из ивовых прутьев.

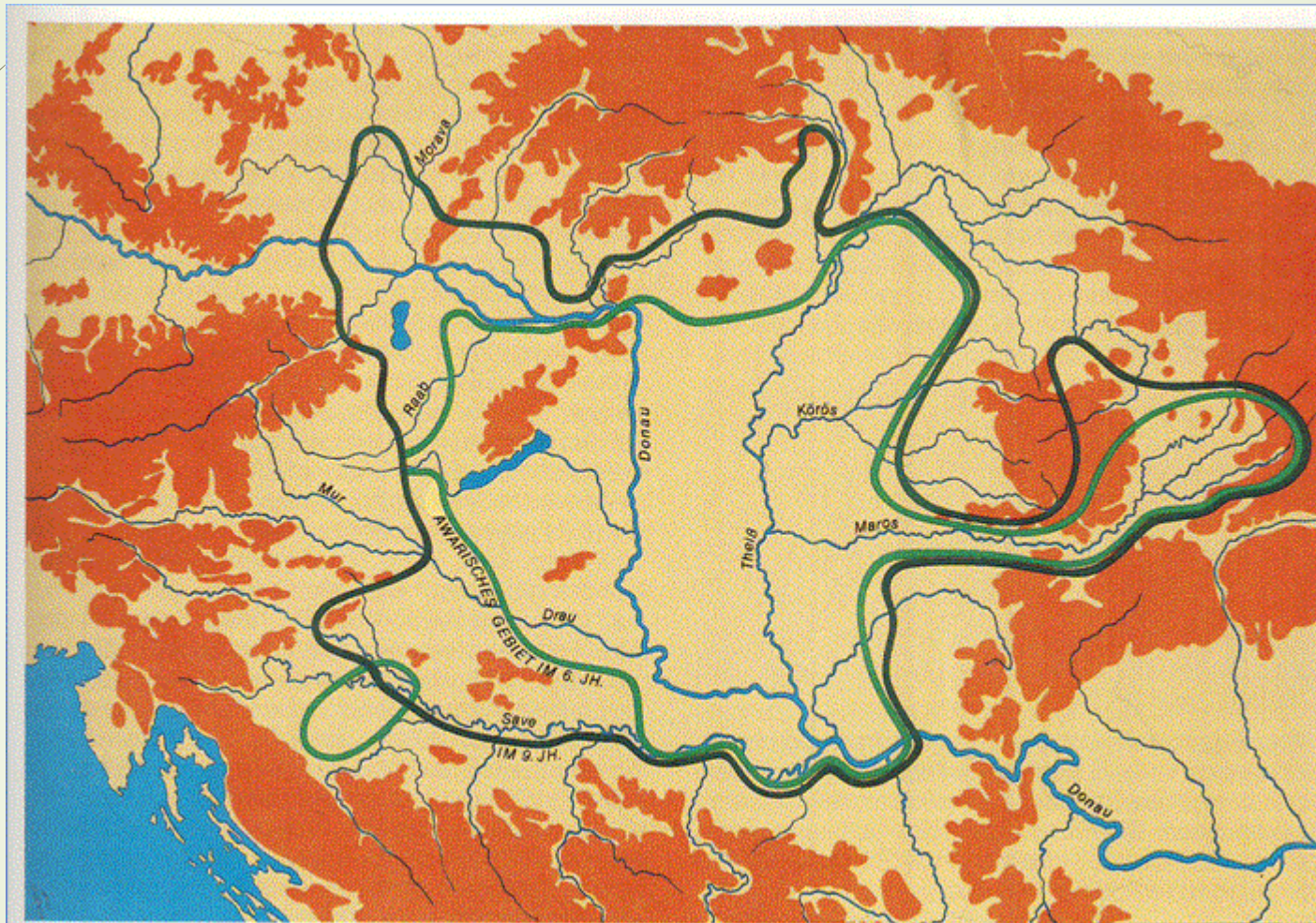

Abb. 70: Siedlungsgebiet der Awaren vom 7. bis 9. Jh. im Karpatenbecken (Entwurf É. Garam, Ausführung W. Hölzl).

Středověk (476 – 1453)

- Kontakty Slovanů s Dáky, Thráky i Ilyry – romanizovanými i neromanizovanými.
- Neromanizovaní Dákové a Thrákové jsou Slovany asimilováni. Ilyrové v oblasti dnešní Albánie nebyli asimilováni a ustupují do hor (jedna z teorií o vzniku Albánců).
- Romanizované obyvatelstvo dílem uniká na pobřeží do měst, dílem do hor. Stávají se předky dnešních Vlachů (Arumunů), kočovníků a pastevců. Romanizovaná populace se udržuje i v Dákii. V průběhu středověku dochází k migracím po horských masivech – šíření Valachů na jih, na sever i na západ.
- Romanizovaná populace zůstává i na břehu Balatonu – Keszteľská kultura – až do 10. století.
- Na pobřeží jaderského moře se vyděluje románská Dalmatština.

EVOLUTION OF THE EAST-ROMANCE LANGUAGES THROUGH THE AGES

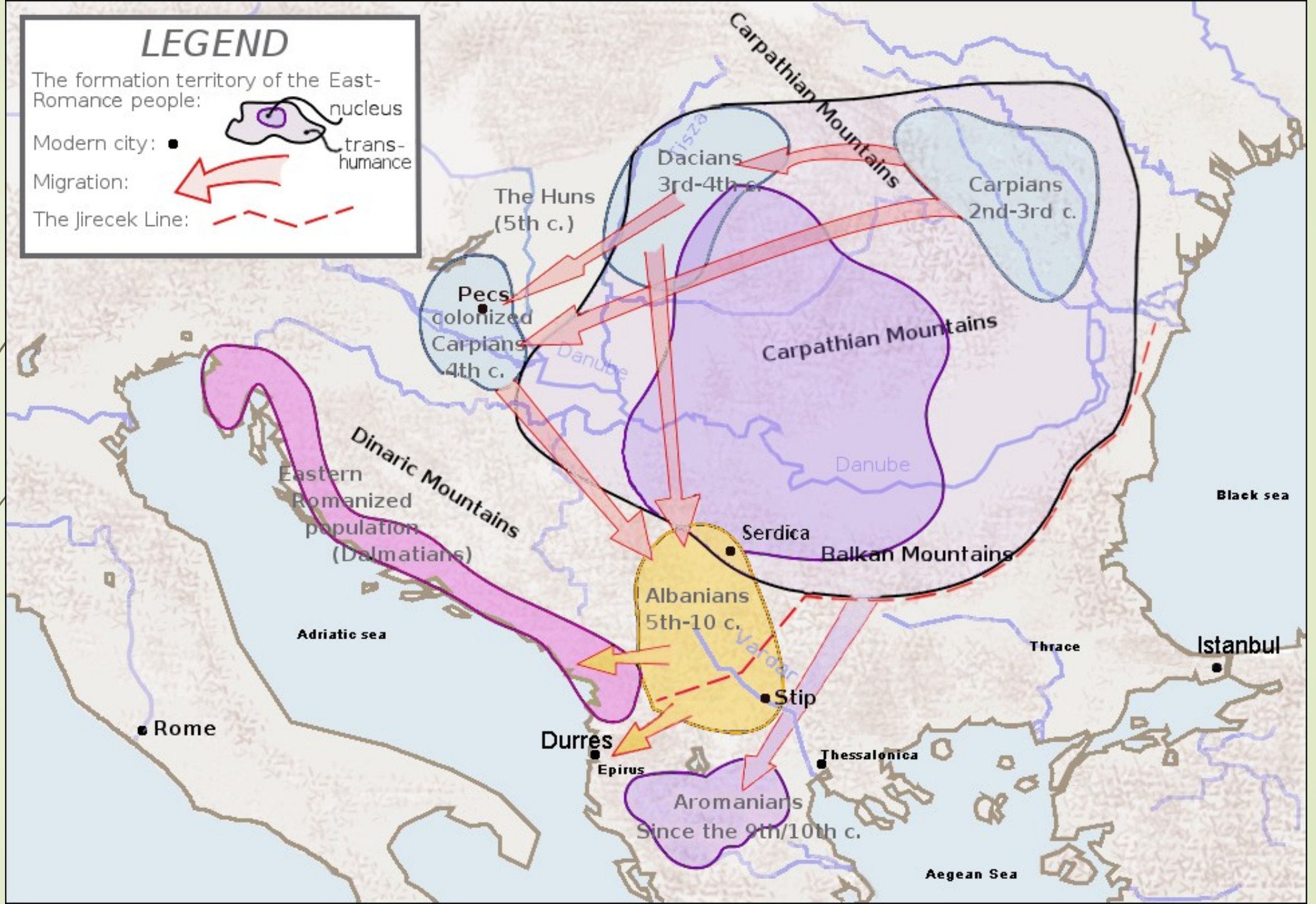

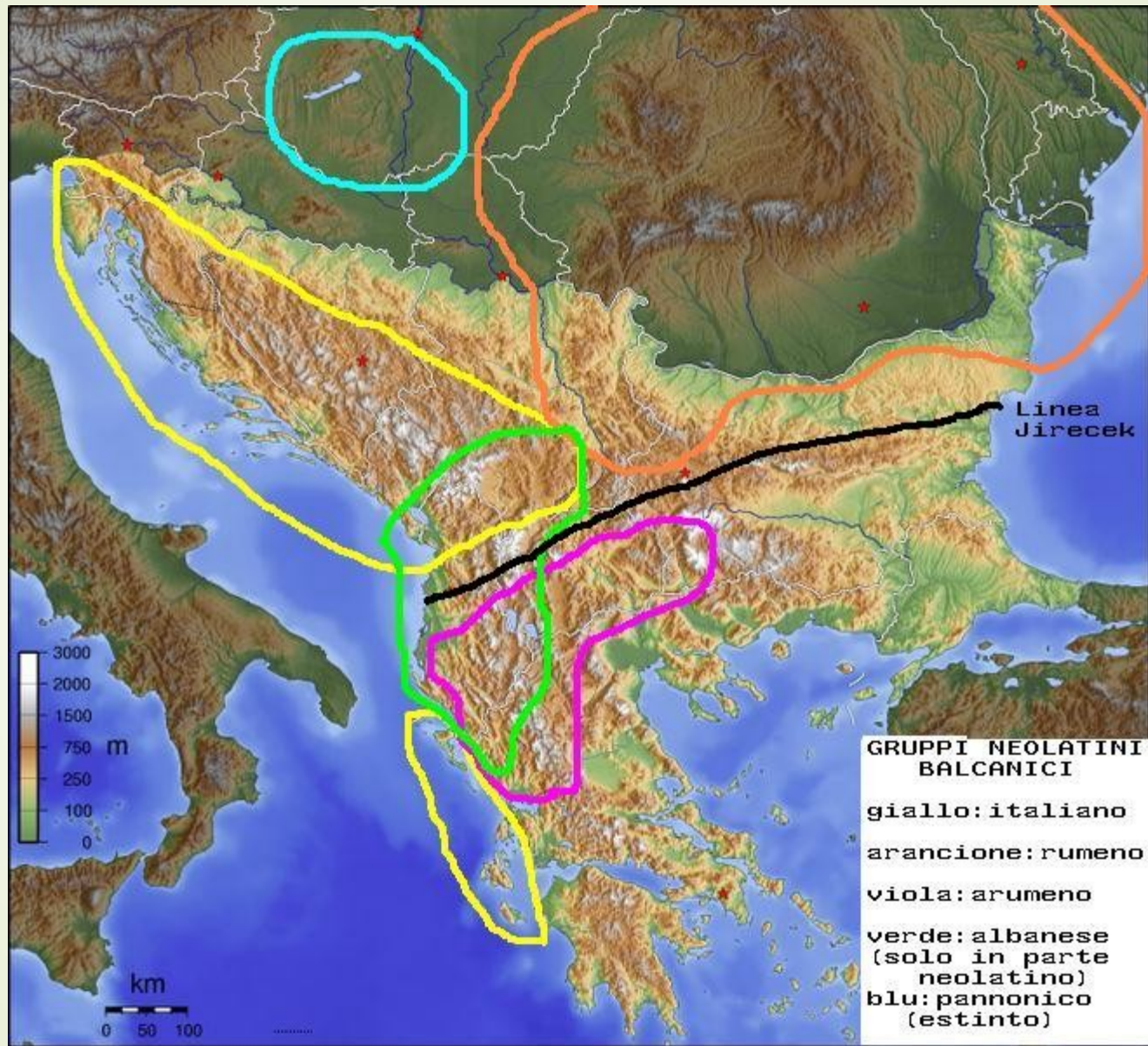
Since: Spiridon Ion Cephanu

(ro) Stelian Brezeanu, *Romanitatea Orientală în Evul Mediu*, Ed. All Educational, Bucharest, 1999, p. 229-246 ;
 (b) Alexandru Niculescu, *Particularitățile din românii parmi limba română*, Ed. Enciclopedică, Bucharest, 1970 ;
 (ro) Alexandru Rozetti, *Ţara limită române*, 2 vol, Bucharest, 1965-1969 ;
 (b) Kristian Sanfeld, *Linguistique Balkanique*, Klincksieck, Paris, 1930.

LEGEND

- The formation territory of the East-Romance people:
 - nucleus
 - trans-humance
- Modern city: ●
- Migration: →
- The Jirecek Line: - - -

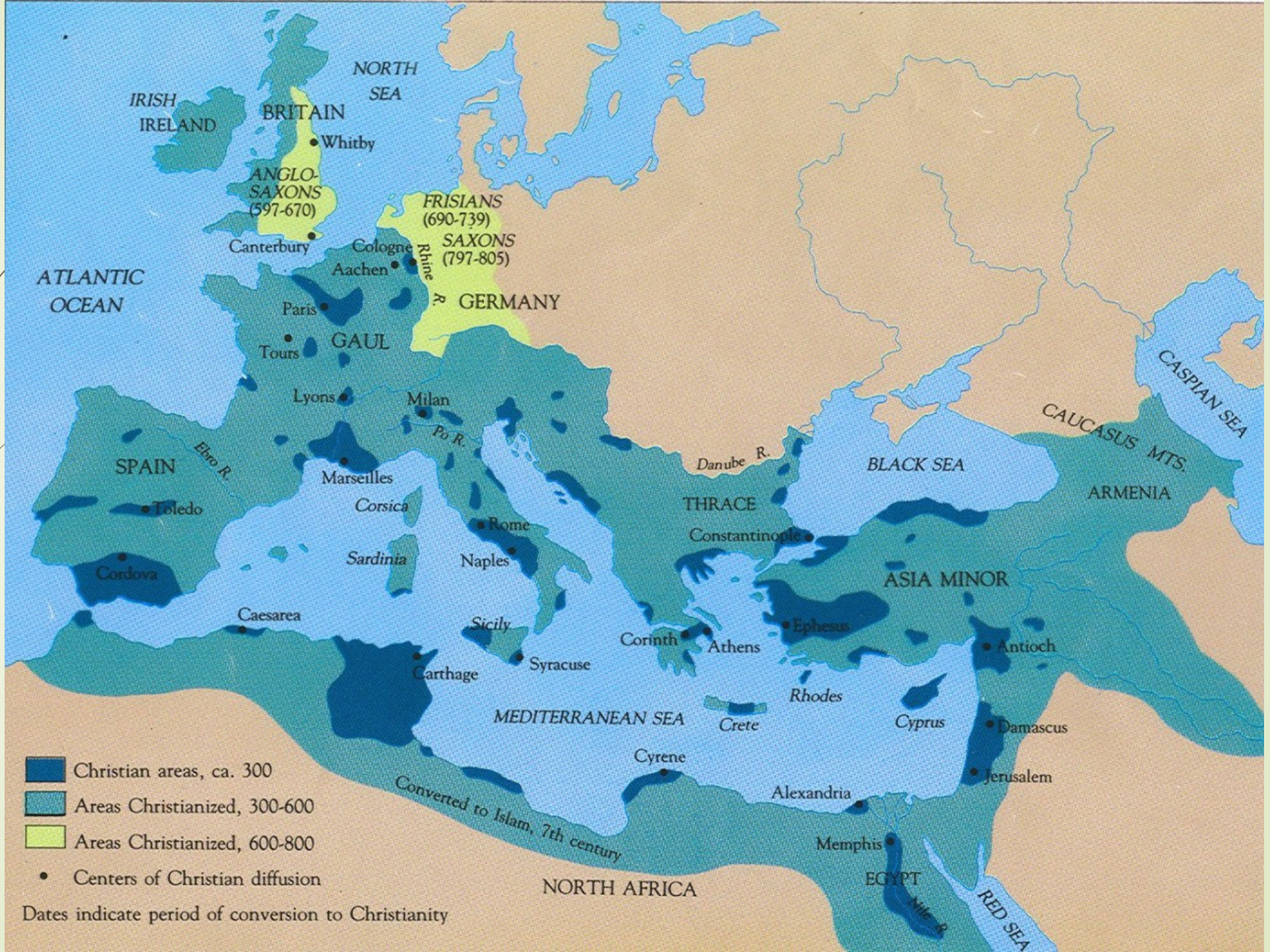

Středověk (476 – 1453)

- Oblasti obsazené Avary a Slované se vrátily k pohanství. Křesťanství se jinak na Balkáně dařilo od počátku svého vzniku (přinesl ho sem již sv. Pavel), ovšem spíše ve městech a na pobřeží.
- Vnitrozemí dlouho pohanské i po uzákonění křesťanství jako státního náboženství římské říše (390 n. l.)
- Otázka opětovného navrácení balkánských oblastí pod správu církve byla předmětem mocenských bojů mezi Byzancí a Franckou říší, ale též mezi Římem a Konstantinopolí.
- Již tehdy se jednotná církev (společná pro západ i pro východ) štěpí ve filozofických i liturgických otázkách. Tyto rozdíly jsou paralelní s mocenskými nároky. Na Balkáně se ambice obou (či všech) stran sporu přímo překrývají, poloostrov leží mezi nimi.
- Pohané obrácení na víru z obou center, v průběhu vrcholného středověku se ustaluje latinský (katolický) západ a řecký (pravoslavný) východ. Rozvoj některých národních jazyků.

Středověk (476 – 1453)

- ▶ Jazykově se slovanské národy výrazně rozrůzňují v průběhu 10. století. Na Balkáně se vydělují předchůdci dnešní bulharštiny, srbochorvatštiny a slovinštiny. Po vpádu Maďarů do Panonie jsou tamější Slované asimilováni a přetíná se pouto se západními Slovany.
- ▶ Existují i předchůdci neslovanských jazyků – albánštiny, rumunštiny (arumunštiny) a pozdější dalmatštiny. Řecko obsazeno téměř celé Slovany, ti se nicméně grecizují a řečtina přežívá a dále se rozvíjí. Usedlí Slované začínají tvořit státní útvary a řečtina (na západě Balkánu i latina) na ně mají vliv.

Středověk (476 – 1453)

Chorvati a Srbové

- ▶ Součástí druhotné slovanské migrace ze severu. Již kolem roku 630 přicházejí na Balkán a usidlují se v dnešním Srbsku, Slavonii, Bosně a Dalmácii.
- ▶ Vyspělejší než předchozí vlny Slovanů.
- ▶ Chorvatské centrum v Sisku, Ninu a Biogradu na pobřeží. Srbové tvoří první státní útvary v Rašce (dnešní Sandžak) a v Zetě (dn. Černá Hora).
- ▶ V 10. století poplatní Byzanci, která nominálně Balkán ovládá. Střídavý vliv Říma i Byzance.

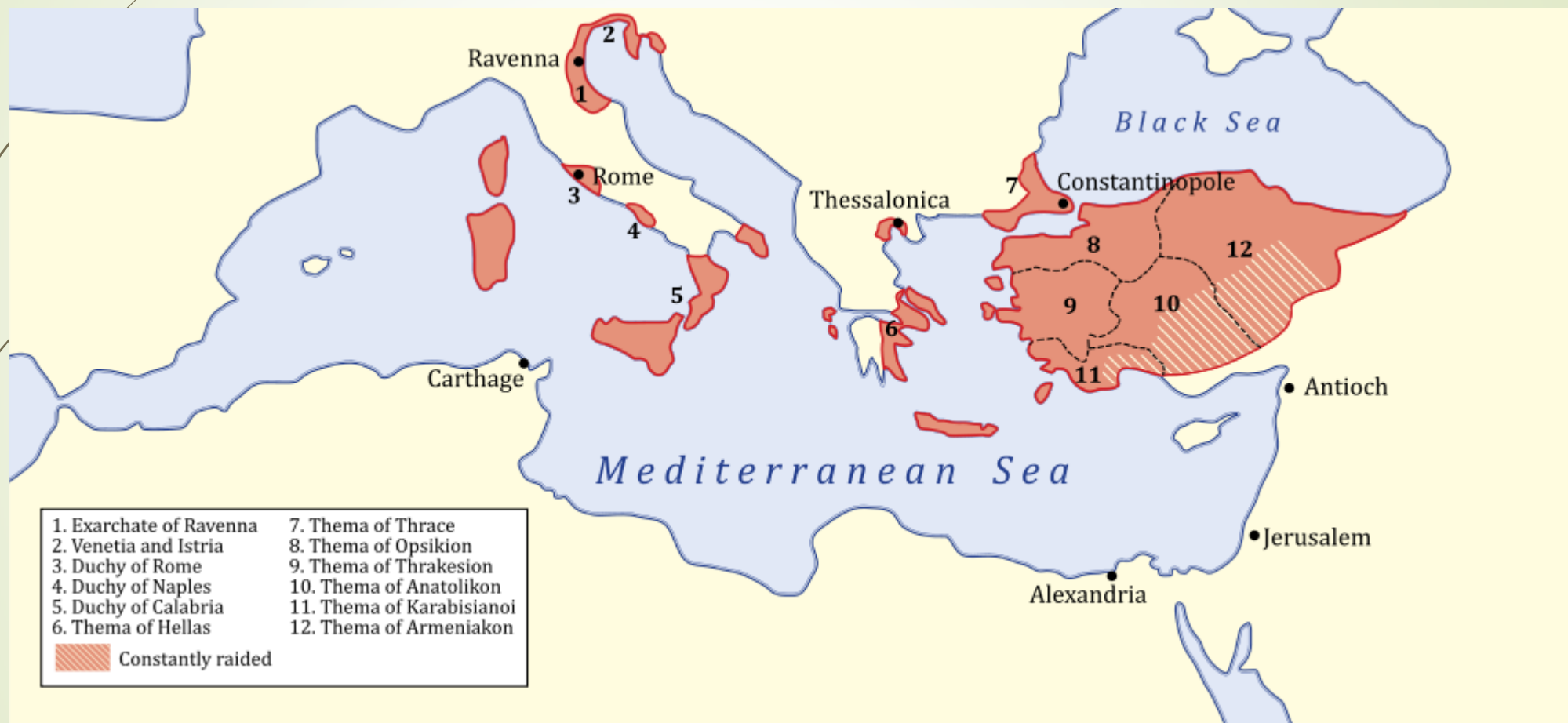
Středověk (476 – 1453)

Bulhaři

- Oblast dnešního Bulharska osídlena Slovany, ti se mísili s místními Thráky.
- V roce 670 přicházejí Prabulhaři vedení chánem Asparuchem. Prabulhaři byli turkickým národem sídlícím původně v Povolží. V jediné migrační vlně se několik bulharských kmenů dostalo na Balkán (cca desetitisíce lidí).
- Ovládli zdejší Slovany. V roce 681 vznik První Bulharské říše. Postupné poslovanštění Prabulharů, kteří tvořili šlechtu mezi Slovany. Útoky na Byzanc.
- V roce 864 přijetí východního křesťanství.
- V roce 1018 Byzanc Bulharsko dobývá a zařazuje zpět do své správy. Následně opět ovládá celý Balkán, slovanské národy tu zůstávají a jejich kmeny a knížata jsou často pouze formálně závislá na říši.

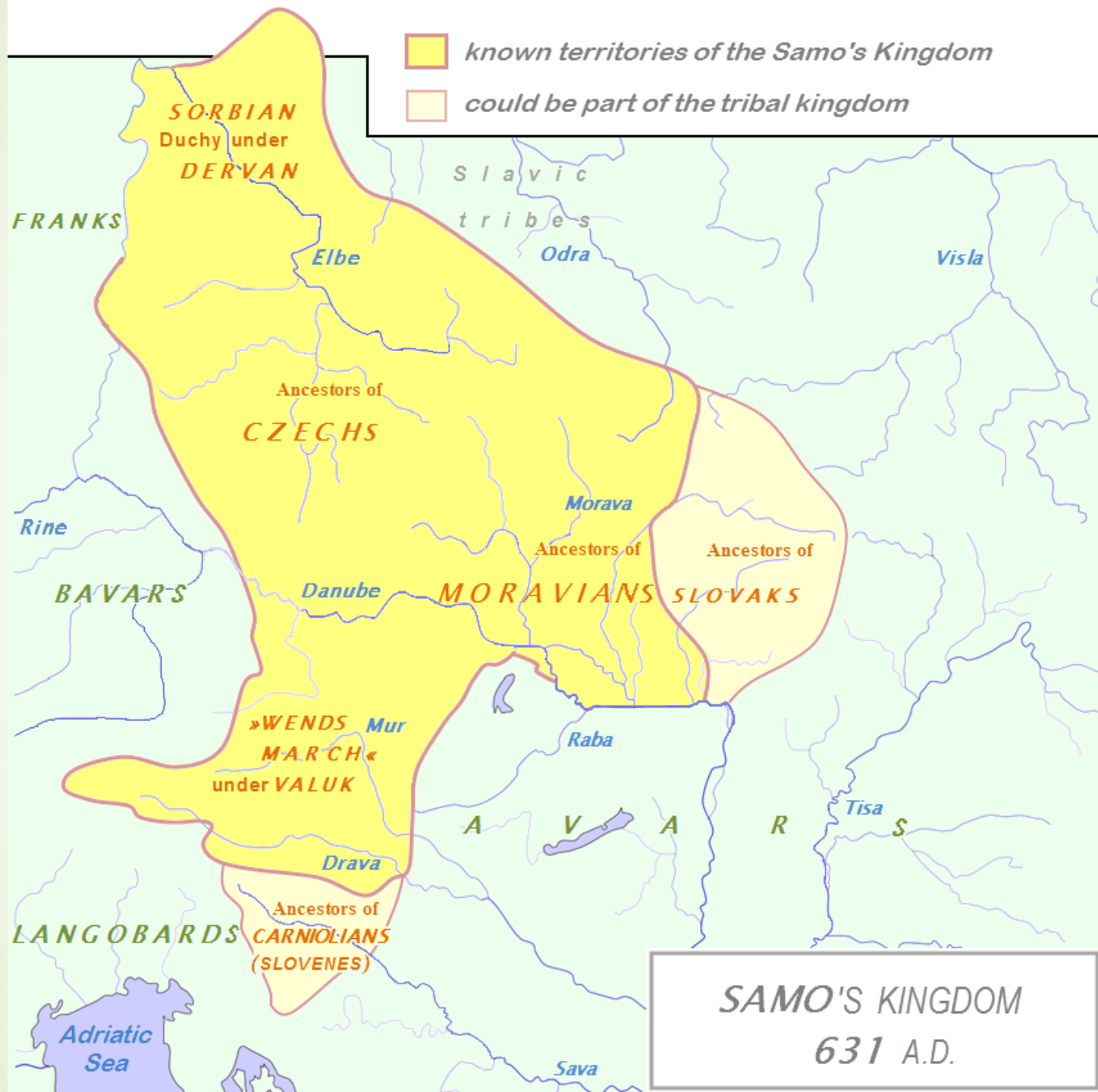

Středověk (476 – 1453)

Slovinci

- Migrační vlny předků Slovinců jak z údolí Dunaje, tak ze severu, přes Moravu. Smíšení s místním romanizovaným keltským obyvatelstvem.
- Součástí Sámovy říše v 7. století, slovinské knížectví Korutany absorbováno v roce 745 Franckou říší.
- Slovany obývané území v Alpách se postupně zmenšuje, původně sídlili až k Dunaji, následně asimilováni. Jádro etnického prostoru bylo ve středověku omezeno na dnešní Korutany, Kraňsko a Štýrsko. Šlechta se germanizuje velice rychle, Slovinci jako etnická skupina pozbývá politickou samostatnost.
- Slovinština je jihoslovanský jazyk přímo navazující na jazyk prvních slovanských osadníků.

Mona Europe

Malaria 41 1/2

midia 47 1/4

Malaria 47

17. parallelus in Bosphoro
 Differt ab aequinoctiali ho. 4
 habens maximu diem horaz. 2
 sedecim.

Clima septimum

10. parallelus in
 Differt ab equinoctiali
 horis 3 1/2. habens dies
 maxim horaz. 17 1/2.

12. parallelus in
 Differt ab equinoctiali
 horis 3 1/2. habens
 maximu diem horaz. 14 1/2.

Kellepontum
 12. parallelus in
 Differt ab equinoctiali
 horis 3. habens diem
 matorem horaz. 14.

Clima quintum

